

KREŠTAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLICKÉ NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ NEDELU NA 16 STRANÁCH.

Predplatná cena :

Na celý rok 2 zl. — kr.
 Na pol roka 1 > — >
 Na štvrt roka — > 60 >

Jednotlivé číslo 4 kr.

Spisujú a vydávajú:

MIKULÁŠ LEPSÉNYI
 a **GERHARD NÉMETH.**

Hlavný spolupracovník :

FRANTIŠ BLESZKÁNY.

Redakcia a vydavateľstvo : V Budapešti

I. ker. Döbrentey-úlica 18.

sem sa majú posielat predplatky, jako i dopisy do novin, ohlášky a náhodné reklamácie.
 Cena jedného 5 stĺpcového malého riadku je 10 kr.

Ako sa voláte.

S úprimnou dôverou prosíme priateľov našich zásad, aby naše noviny s apoštolskou horlivosťou rozšírovali, pretože semeno našich vznešených úmyslov len tak budeme môcť rozsiať široko a sebe budúcnosť zabezpečiť.

Dokonano je.

Smutná noc zármutku pokryla uhorskú krajinu, apoštolské uhorské kráľovstvo, so svätou korunou, s apoštolským dvojnásobným krížom za kresťanské a katolícke vyhlasované Uhorsko prestalo byť kresťanskou krajinou, uhorské kráľovstvo ztratilo svoju najkrásnejšiu ozdobu: apoštolský odznak, svätý kríž na korune v národnom nápise od týchto čias je nič iného, než márna okrasa, svätý význak vykúpenia o nič viac neni, ako dvojhlavový orel.

A veru v uhorskom národnom nápise a na svätej korune, kríž mal jednú slávny význam. Jedon veľiký a múdry kráľ, ktorého za svätého ctí nie len Uhorsko, ale celý katolícky svet, ktoréhožto žehnajúca svätá pravica v krvavých búrkach cez deväť sto rokov chránila Uhorsko, preto vzal si do národného nápisu kríž, aby s ním svoju apoštolskú vernosť, svoju apoštolskú povinnosť ohlašoval, pretože z daru Ježišovho námestníka bolo mu a jeho nápadníkom dovoleno apoštolské práva vykonávať.

Tento svätý poklad národa bojzhlivo chránený, z lode včulajšieho uhorského štátu ako zbytočnú farchu von vyhodili, keď v okamženi slabosti vynútili kráľovské potvrdenie takých návrhov, ktoré podľa verejného výroku hlavy katolíckej viery od Boha narídené a podľa presvedčenia každého opravdivého katolíka na celom svete sa tuho protivia sviatosťam katolícko-kresťanskej viery.

My uhorskí katolíci s hlbokou bolesťou duše našej vidíme z toho rozhodnutia kráľa, ktorý apoštolské práva užíva, že v Uhorsku zákonodarcovia našu vlasť, kresťanského odznaku zbaví sa usilujú, rovnak zapierajúc a odstrkujúc všetky katolícke a kresťanské obyčaje a povinnosti ako národa tak i panujúceho domu, ktoré cez mnohé stáročia sa zakorenily; s hlbokou bolesťou duše našej vidíme, že i Uhorsko už už upadá do hrtana oného revolucionárskeho ducha, ktorý proti Bohu a jeho cirkve boj vypovedal, ktorý, keď pred sto rokmi civilné manželstvo zplodil, v krvi jedného slabého, ale poctivého kráľa a jednej nevinnéj rakúskej arcikňažnej, a keď katolíckému kňazstvu ku kráľovi vernému a zemanom hlavy pootínal, slávil víťaznú hostinu.

My sa nebojíme o cirkev, ale sa bojíme o panovníkov. My, ktorí sme sa jednú pred cisármi na svoju moc sa spoľahnúvšími do hlbokých katakombí utiahli, a tam sme obetovali pravému Bohu, my, ktorí sme našou krvou máčali piesok divadel, my, ktorí sme tisícami, stotisícami mučedníkov svedectvo vydali, že

za Boha sa vieme oduševniť, my sa netrasíme pred týmito zlostnými, neznabožskými zákonmi. Je pravda, odseky týchto sú horšie nežli dravé zvery v cirkuse, pretože tieto chcú dušu zabiť, oné ale len telo roztrhali, ale nápomocná milosť Božia neopustí nás, budeme mať mravnej sily, že keď by i z najvyššieho miesta prišol zlý príklad, my radnej budeme poslúchať Boha, nežli ľudí.

Cirkev nie od kráľov dostala svoju silu, nie od nich obdržala svoje poslanie. Trón nedáva skvelosti oltáru, lež trón ozdobuje sa leskom od oltára obdržaným. Aspoň králi, „z milosti Božej“ panovali a posavď i v Uhorsku sa takto podpisovali kráľovia. Od týchto čias ani to nikto nemôže povedať, pretože zákony zásadám cirkve protivné nie z vôle Božej, lež proti vôli Božej byly donesené a jednú pred Bohom budú počť vydávať za všetkých, ktorí boli účastní donesenia zákonov nauke cirkve protivných.

Kráľovia a žobráci pred Bohom vydávajú počť zo svojich skutkov. Takto učí naša svätá viera, ku ktorej prináležia podľa mena všetci tí, ktorí tieto zlostné zákony do dnešného stavu doprovadili. Táto najvznešenejšia rovnoprávnosť katolíckej viery bude hroznou pre každého hriešnika, jestli že len božské milosrdenstvo sa nad nimi nesmiluje na tolko, že už v tomto živote za ťažké bremeno svojich hriechov pokanie činia.

Millióny katolíkov s podvihnutou hlavou stoja pred skutkom kráľovského potvrdenia. Oni nemajú príčiny sa obávať spravodlivo trestajúceho súdu Božieho, ba čo viac majú silu, nad moc všetkých kráľov väčšiu, strašnejšiu a vznešenejšiu silu: od Boha danú pravdu, sväté presvedčenie duše, s ktorým i na rozhodnutie kráľa len to reknú: Jestliže kráľ ako konštitucionálnu vôľu na nás priniesol tieto zákony, my v mene tej istej sústavnosti požadujeme od kráľa, *aby zrušil tieto zlostné zákony*. Áno, s podvihnutým čelom stojíme pred kráľom a národom, odhodlaní v našej duši, že všelikou od ústavy nám danou zbraňou napádať, prenasledovať, premôcť chceme a jestli že chceme, tedy i prevládame každého podporovateľa týchto zlostných zákonov, neznajúc, nectiac nikoho, len Boha, len vôľu Božiu.

Kráľ, ktorý súc povoláný si voliť medzi najvernejšími poddanými vlasti, medzi milliónmi katolíkov a medzi úhlavnými nepriateľmi trónov, medzi politikermi revolucionárskeho ducha, týchto posledných si vyvolil, nech nám to za zle nemá, jestli že zachovajúc našu vernosť oproti svätej korune a našu povinnú úctu, s našou láskou, podľa pragmatickej sankcií

obracáme sa ku následovnému novému kráľovi, modlíme sa za jeho slávne ponovanie a vyrovnávame cestu jeho slávnemu panovaniu tak, že jestli že — nie z našej vôli, ba radnej k našej opravdivej bolesti — včul sme boli odmrštení s našou láskou od trónu, pre budúcnosť naspák nadobudneme majiteľovi svätej koruny to apoštolské kráľovstvo so svätou korunou spojené, ktoré by, statočne ho vykladajúc nikdy nemôhlo prísť do odporu so zásadami cirkve, nikdy bý nemôhlo privoliť takým zákonom, ktoré vymysleli na záhubu cirkve Božej spoloční nepriatelia oltára a trónu.

S hore pozdvihnutou hlavou stojíme pred kráľovským rozhodnutím. Ponevác čo naša cirkev za zlé uznáva to kráľ nemôže schváliť, lebo jestli že ústava má ešte platnosti, vtedy i právo budeme mať tieto zvláštne zákony vytref z Korpus Juris-a, prekaziť aby prevedené neboly, odňať im vážnosť, a bojujúc s dovolenou zbraňou, budeme mať právo do zákona napísať, že jestli že Uhorsko včul síce bez mravného právneho nápisu menuje sa apoštolským kráľovstvom, na budúcnosť nech bude tým, čím ho Svätý Štefan založil: opravdive kresťanským, opravdive apoštolským kráľovstvom, ktoréhožto kráľovia nech nenosia apoštolské prímeno len ako prázdny titul, lež mravný obsah apoštolského práva majú i v platnosť uviesť.

Ťažký boj nás očakáva, ale dôverujúc v Boha, bojovať budeme za slávnú dynastiu, za vlasť, za Boha, vediac, že ačkoľvek slzy rotniaci musíme rozsievať, ale jednúc s radosťou budeme žiať.

POLITICKE CHYRY.

Smrť grófa Kolomana Csákyho. Gróf Koloman Csáky ablegát mesta Levoče, zomrel. Zomrelý nepatrí medzi tých ktorí na sneme prvu rollu hrajú, ale bol milou a ctenou postavou politického života. Ako prívrženec vládnej stránky vstúpil do snemovne ale pre cirkevnopolitické návrhy vystúpil zo slobodomyselného kruhu a pripojil sa k tým ktorí k žiadnej stránke neprináležajú. Gróf Koloman Csáky narodil sa 6-bo novembra 1836. v Košicách, Gal sa na vojenský stav, učil sa vo vojenskom ústave v Gráci. Neskôr slúžil ako officier pri vojsku. Ale vojančinu za včasu zenechal a utiahol sa na svoje statky. R. 1861 na sneme vzal účosť v pojednávaní vyššieho domu a bol jedným z tých veľmožov, ktorí už vtedy a od tých čias stále boli prívržencami Kolomana Tiszy. V spišskej stolici bol honorárnym hlavným notárom a predsedom hospodárskeho spolku. Keď nastali honvédi ako kapitán vstúpil medzi husárov, a z počiatku bol kommandantom 12-ho husárskeho pluku, potom mu sverili veliteľstvo a 2-hej husárskej brigady. Ako generalmajor

išol na odpočinok. 1890 v Budapešti VIII okres vyvolil za ablegáta Alberta Berzeviczyho a tak potom uprázdnený levočský okres jednohlasne vyvolil si grófa Kolomana Csákyho. V snemovni málokedy rečnil, ale vždy ho pozorne očúvali. Posledné dva roky ustavične bol nemocný a v teplejších krajoch hľadal uľavenie. Pred dvoma týždňami navrátil sa do Budapešte a porážka srdca učinila koniec jeho životu.

Premeny v diplomacii. Gróf Anton Wolkenstein-Trostburg náš veľký poslanec je preložený do Parízu a knieža Františ Lichtenstein bude novým veľkým poslancom v Petrohrade.

V Brezovej ako sme už písali liberálny tábor skrze neslýchané násilnosti Albina Csákyho vyvolil za ablegáta. Po volbe »Beszterczebánya és Videke« menované liberálne noviny preda katolicke kňazstvo tupily, že sa opovažiac užívať svojho politického práva postavilo protikandidáta. To je už veru najpodlejšie mamľastvo a nedostatok všetkeho právneho citú, krorý chce tú najvzdelanejšiu triedu vlasti zbaviť toho, aby svoje občanske právo nemohla vykonávať. Či v tejto krajina už len polski židáci majú právo? Nuž už i preto msíme utvoriť tú ľudovú stránku, lebo ináč táto podlá slobodomurarska zgerba na vniroč privede krajinu. Tú radu ale už popredku môžeme dať priateľom našich zásad, aby sa už rokmi prv chystali k volbe potom nebudú od slobodomurárov prekvapení.

Fortiel liberálcov. V duši statočného človeka ani by vzniknúť nemohla tá myšlienka, aku liberálci vymudrunkujú, aby korunu, ošudili. Aby tak predstavili vec, ako by potvrdenie neznabožských zákonov, po celej krajine nejakú veľkú radosť spôsobilo pozdravovací telegrammi obsypujú kráľovskú kanceláriu. V Budapešti za darmo rozdáujú telegrafické listky ktoré sú napísané ku kr. kancelárii, a v ktorých jednotlivci svoju poklonu vyjadrujú za potvrdenie cirkevno politických návrhov, Pravda že keď vo Viedni uvidia tieto nesčíselné telegramy budú, simysleť, že celé Uhorsko od radosť sa rozlieva. Taktó klamú liberálni páni svet.

Krajinský snem.

Budapešť 7-ho decembra.

Keď predseda barón Desider Bánffy otvoril zasadnutie, snemovňa skoro bola prázdna, páni ablegáti nedbali o poradu, radnej po chodbách a iných miestnosťách snemovne sa rozprávali o politických pomeroch. Pred denním poriadkom predložili oznam o zákonnom návrhu indemnity. Ký parom je zas toto, budeš si mysleť prívětivý čitateľu! Nuž vyložím ti. Indemnita nič iného neznamená, ako splnomocnenie vlády, aby v budúci rok na počiatku vláda mohla tak soberať daň na krajinské výdavky, ako v tento rok; takýto pád sa vtedy stáva, keď vláda sa so svojím rozpočtom opozdila, čo sa i toho roku stalo pre cirkevnú politiku. Po tejto odchýlke vráťme sa do snemovne. O indemnite tedy 10-ho decembra uzavreli rokovaf.

Ku rozpočtu ministerstva orby prehovorili jedine ablegáti z opozície. Ale ani minister, ani

štátny tajomník nemal chuti na ích nápady odpovedať. Prvý prehovoril Julo Sághy, ktorý pod prísnu kritiku vzal hospodársku a obchodnú politiku vlády, vyhadzujúc na oči vláde, že zapríčinila neblahé pomery hospodárov a malých remeseľníkov, a že včul ani v stave neni tieto rany zahojiť a preto on rozpočet neprijíma. Za ním hovoril Ladislav Vásárhelyi tiež o hospodárstve. Jozef Hortoványi maľoval živými farbami smutnú polohu uhorských hospodárov a malých remeseľníkov; vytýkajúc na oči vláde, že sa neusiluje tomuto odpomôcť, lež že vláda onehdy v snemovne hospodárom len takouto radou poslúžila: pomáhaj si človeče, i Boh ti bude pomáhať. Hospodári uhorskí prijmu túto radu a sami si budú pomáhať asíce na politickom poli. Ináč rozpočet neprijme. (Schválenie z lavice). Józiáš Molnár porovnával náš priemysel s rakúskym priemyslom; náš priemysel nemôže vydržať konkurenciu s rakúskym, a vláda nijako nezamýšľa náš priemysel zvýšiť. Dálej vláda je na príčine, že naše zbožie nemá žiadnej ceny, ponevác z cudzých krajín môžu si kupci zbožia, koľko sa ím ľúbi donášať bez všetkeho mýta, a preto on rozpočet zavrhuje. Imrich Szalay posmešne posudzoval program ministra orby, že o všeličom vyprával ale nič nového nepovedal, len to čo je už dávno v školních knihách napísané, alebo, čo už i noviny dávno ohlašovali. Zvláštne za zle mal vláde, že sa nestará o pestovanie viníc. Rozpočet neprijal, za čo najkrajnejšia lavica driečne ho pochválila. Gr. Abrahám Gyürky na ten výrok ministra orby: račte hospodáriť dôsažne poznamenáva, že to tolko znamená, ako keď by niekto k nám prišol a ponosoval by sa, že nemá každodenného chlebička, a my by sme mu radili: jecte bažantovú pečienočku; takú radu dal i pán minister orby hospodárom; preto gróf Gyürky rozpočet ministra neprijíma, za čo ho lavica pochválila.

—
Budapešť 10-ho decembra.

Sotvá že predseda zacengál, rýchlo sa snemovňa naplnila. I na galerii boli mnohí, ktorí s dychtivosťou očakávali pojednávanie o indennite. Celá snemovňa akosi bola netrepezlivá. Alexander Hegedús finančný referent odporúčal, aby sa dalo vláde splnomocnenie na výdavky. Ale nevelmi očúvali.

Pomalý dochádzali i ministri, a keď rečnil Náci Helfy, započal po snemovne kolovať chýr, že kráľ cirkevno-politické návrhy potvrdil. Taký suchot bol, že rečníka sotvá boio očúť, keď zo srdca si žiadal, aby Wekerle buchol. Ferdinánd Horánsky len na krátko prehovoril, lebo už

vedel, že kráľovské potvrdenie prišlo. Tomáš Péchy, ktorý bol vystúpil z vládnej stránky, navrhol, aby snemovňa vyslovila svoju nedôveru naproti vláde. Za ním vstal minister-predseda; celá snemovňa s napnutou pozornosťou číhala, čo asi povie ministerský predseda; rečnil o indennite, čo len tak pobočne podotknúl, bránil seba i celú vládu proti tým výčitkám, ktorými lavica vládu obsypala. Že vyšší dom, medzi iným pravil, nemôže zrútiť vládu, lebo, že je to vraj v parlamentárnom živote neni v obyčaji či padne vláda alebo nie, to celkom od iných faktorov závisí; kedy ale má vláda navrhnuť otázku dôvery, aby to naňho ponechali, to sa už menej pravici ľúbilo síce, ale predseda ho vychvaľovala. Konečne povýšeným h'asom oznámil snemovne, že cirkevno-politické návrhy od kráľa potvrdené prišli. Vtedy vypukol búrlivý krik od radosti; ablegáti vládnej stránky od radosti vyskakovali, na lavice pästami búchali, ako školskí chlapci, keď ím učiteľ oznámi, že nebude školy. Pamätlivým ostane tento deň pre uhorských katolíkov; včul katolícky ľud môhol vidieť, jakých zastupiteľov poslal na krajinský snem: a to zvláštne ľud na hornom kraji, lebo najviac mameľukov slovenský ľud lifruje do snemovne. Väčšina v uhorskom sneme nikdy nezastupovala vôľu ľudu; veď náš ľud o civilnom manželstve, a ostatních neznabožských návrhoch ani očúť nechcel. A ejhľa tu máš! milý ľudu slovenský! tvoji poslanci na sneme jakú radosť vyjadrujú, jaké orgie vystrájajú v snemovni, keď očuli, že sú tie zákony, ktorých sa ty hroziš, potvrdené. Ovšem tak ti treba! Jakých ablegátov ste si vyvolili, takých i máte; včul čo vám nakuchtili, zecte si. Či táto preveliká radosť mameľuckých tvojích zastupiteľov, ľudu, neuráža, tvôj vnútorný cit, tvoju vieru, tvoje náboženstvo, tvoje, od praotcov zdedené ctihodné obyčaje a mravy? A ty týchto tvojích úhlavných nepriateľov, či i na budúco chceš — poctiť tvojou dôverou? Či ích nezaprašíš na dno pekla? Títo tvoji drahí ablegáti vždycky luhajú na sneme, že to ľud požaduje, kedy sa už raz pohneš, o ľudu, z tvojej lahostajnosti, a neodkopneš týchto šiflikárov, bludárov, kaukliarov, ktorí i svetu i tebe luhajú, pozrime len na iné kraje ku pr. i do Asie, kto by sa opovážil obyčaje, mravy, náboženstvo ktoréhokolvek pohanského ľudu tak posmievať, nohami šliapať, tupiť, haniť, ako sa opovažujú tvoji zastupitelia tvojou dôverou poslaní na snem, aby tvoju vôľu tam vykonávali. Jestli že, ľudu, sa neprebudíš z tvojho smrteľného spánku, na veky je po tebe, nikdy sa tvôj osúd na lepší nepremení.

Budapešť 11-ho decembra.

Snemovňa bola dnes utišená následkom tej veľkej radosti ktorú jej spôsobilo potvrdenie cirkevno-politických návrhov natoľko že skoro ani jedon z ablegátov nemal chuti rečniť proti vláde, a všetko boli by povolili vláde, čo by bola žiadala; iba Náci Helfy povstal predložiac, aby snemovňa návrh o indennite neprijala; pretože viacej ablegátov požadovalo, aby menovite votizovali na návrh indennity, predseda bol prinútený hlasovanie nariadiť. Neodvislá stránka, ako vždycky, tak i včul i zo svojho vlastného stanoviska hanobne sa držala. Ani k pochopeniu to tedy neni, prečo robí opoziciu v snemovni, keď nikdy nechce, ačkoľvek i včul bola by mala tú najlepšiu príležitosť, vládu zrútiť, pretože tedy verejne sa nespojí s vládnu stránkou, pretože za nosom vodí svojich voličov? Najväčšia čiast ablegátov neodvislej stránky buďto ani neprišla dnes do snemovne, buďto, keď niektorí i tam boli, pred hlasovaním jedon za druhým zo snemovne sa potratili. Proti vláde tedy hlasovala len narodná stránka a tí, ktorí na počiatku tohoto roku boli z vládnej stránky vystúpili. Výsledok hlasovania bol tento: pri vláde hlasovalo 205 ablegátov, proti nej hlasovalo 90; nebolo prítomných 155 ablegátov, zrejmo tedy je, že keď by i tých neprítomných 155 proti vláde bolo hlasovalo ($155+90=245$) vláda bola by buchla; pred touto haňbou vládu vždy neodvislá stránka ubránila.

Nové uhorské manželské právo.

VII.

Ako stojíme? Čo máme robiť?

(Dokončenie.)

Zle sme si volili; tak nám treba (načím).

Musíme uznať, lebo vidíme, akokoľvek to i tajá oni patriční, že v dome poslancov sedia nepriatelia nášho náboženstva, našej cirkve a našich záujmov.

Ztratili sme bitku i v dome veľmožov, lebo i veľmoži, v ktorých sme veľmi dôverovali, tiež prijali ten pekelný návrh.

Včul už len v korunovanom našom kráľovi môžeme dôverovať.

Ešte kráľ má právo sa vysloviť, či sa mu ľúbi, alebo nie. A keď to povie, že sa mu neľúbi, (toľko, ako by ministerstvu to bol povedal, že nech sa von vypracú páni!), vtedy čo aj brinzu (syr) si môže minister Szilágyi zakrútiť do civilno-manželského návrhu zákona.

Ale čo sa stane vtedy, keby kráľ to trafil povedať, — čo neverím, ani Boh nech nedo-

putí, — že dobre je, privoľujem? Čo bude vtedy?

Vtedy to bude, že tento nešťastný návrh zákonom bude. (Ponevác keď na nejaký návrh aj snem, aj dom veľmožov, aj kráľ hlasuje, z toho zákon bude.)

Dokiaľ bude tento zákon jestvovať?

Dotiaľ, kým ho snem neodvolá. Ponevác kto zákon donesie, ten ho môže aj odvolať, alebo zmeniť.

A keď sme s týmto na čistom, čo máme robiť?

Keď nás na tomto sneme nabijú, snesieme to po chlapsky; preto ani nezúfame, ani nepovstaneme, ale na budúci snem pošleme takých vyslancov, ktorí tento škodlivý zákon tak zmenia, ako treba.

Preto teraz pozorne sprevádzajme snem. Každý okres pozná svojho vyslanca. Nech si zapamätá každý, ako hovoril, kam hlasoval ích vyslanec. Ktorý s nami držal, toho aj budúce počítme. Kto proti nám pracoval, aj my proti nemu. Ktorí sa ale skrývali a neišli do snemu vtedy, keď na túto dôležitú otázku hlasovať treba, bolo s týmito treba urobiť, čo urobili komárnančania so svojim vyslancom P.

Jedon poctivý mešťan z Komárna mal pravotu. Išiel tedy do Budapešti k ích vyslancomi na pravdu a aby ho zastal. Myslel si, však len urobí, aj já som zaňho konal.

Zaklope; slušne sa pokloní. Prv, nežby mohol voľačo prerieť, — vyslanec surovo sa naň obori: Kto ste? Čo chcete? — Poctivý mešťan počne hovoriť: ja som volič z Komárna, z okresu pána veľkomožného... Lež dopovedať nemohol, lebo mu pán veľkomožný skočil do reči: Ja vás nepoznám! — Ani náš mešťan nepotreboval viac, Bohu porúčil pána veľkomožného; zvrtnul sa a pekne krásne prišiel domov.

Prišla voľba! — Prišiel veru aj pán vyslanec! S usmievavou a priateľskou tvárou zavítal aj k nášmu mešťanovi. Lež náš mešťan ho s tým prijal: pán veľkomožný ma nepoznali nedávno, ja nepoznám pána veľkomožného teraz. — Povedal to aj ostatným spolumešťanom. Aj tí to tak mysleli, že prečo by sme hlasovali na takého človeka, ktorý nás nepozná! A pán P. nebol nikdy viac vyslancom. Aj teraz pekne krásne doma sedí.

Tohoto sa veru boja tí liberálni páni. Keď toto len zpomneme, hneď až na pretrhnutie ích hrdla vrešia: *reakcia, reakcia!* zpiatočnosť.

Pravdaže reakcia! Či znáte čo je tá reakcia?

Keď ocel sohneš a vypustiš, odrazí sa a vyrovná. Toto je reakcia! Olovo sa neodrazí, lež sa zlomí. Nerobí reakciu.

Zdravý strom, keď korunu jeho víchor až po samú zem sohne, nazpät' udre, keď víchor prestane. Toto je reakcia! Suchý strom neudre nazpät', ale sa zlomí a polahne. Nerobí reakciu.

Keď chlapec nejaké šelmovstvo vyvedie, vezme otec prút, a vypráši mu nohavice, tam a tak, ako a kde sa patrí. Aj toto je reakcia!

No, že takémuto vyprášeniu sa liberálni páni neradujú, to im ľahko uveríme a ani sa nedivíme, že im ešte len aj jeho pusté meno strachu naženie a bedákanie zapríčiní. Komu by sa to aj ľúbilo, keby mu vtedy nohavice vyprášili, keď je v nich.

Nebolo by to aj zle, keby slobodnomyselní to mohli s nami robiť, čo by sa im ľúbilo, keby nám mohli len tak frčky hádzať; a my by sme nemali žiadneho práva len im náš chrbát držať. Nech nás neobrážajú, nech nášmu svedomiu násilie nerobia a nebude reakcia. Ponevác ako není odporu, keď není násilnosti: tak nemôže byť reakcia, keď není potlačenia!

Nezákonite my nezachádzame, ani zachádzať nikdy nebudeme, ale ústavné naše práva užívať chceme a budeme! Ponevác ústave je aj naša, nie len kalvínov a tých nových hazafíkov (vlastencov) židov. Za ňu aj naši otcovia krvácali, nie len kalvíni a židovskí markotáni a liferanti. Ústava ale nám právo dá, aby sme takého vyslanca poslali, ktorý našu presvedčenosť zastupuje. Vtedy je vyslanec opravdivým vyslancom, keď presvedčenosť svojích voličov zastáva.

Ľúbi-li sa to liberálnym pánom alebo nie, menujú-li to reakciou alebo nie, to sa my nepýtame. Ani oni sa nás nedávno nepýtali ľúbi-li sa nám to civilné manželstvo. Keď sa boja reakcii, nech nevykonávajú také veci, z ktorých uzatvárať môžu, že povstane reakcia.

Ale potom nech bude jedon každý chlapom, ktorého-koľvek vierovyznania by bol, a ku ktorejkoľvek stránke by patrilo! A nech si nezapredá dušu za 5, 10 zl., ako kúnsku kožu. Vtedy sa to potom ukáže, či sme olovo alebo oceľ, či silný dub alebo melný suchý strom!

Vyznajme to verejne, že včul biedne stojíme a smelo sa opovažujú cirkev našu urážať, naše sviatosti šliapať, i to len vlastnej našej planosti môžeme ďakovať, lebo keď by sme pri voľbe nie len na to boli hľadeli, kde je viacej pálenky za darmo, kde je možno viacej piť a žrať, keď sa možno premeniť čím skôr na sviňu zem ryjúcu, lež na súceho človeka, opravdivého milovníka ľudu, a čo je hlavné statočného nábožného katolíka boli by sme si vybrali, ktorý príkazy cirkevné plní, do kostola riadne chodí, spoveď vykonáva, nedele svätí, služebníkov a poddaných svojích nesúzuje, Boha miluje a ozýva,

vtedy by sme tak ďaleko neboli prišli, nebol by prešol v snemovni jedon bezbožný cirkev prenasledujúci návrh, ba ani by sa neboli opovážili ho predložiť.

Lež pravdaže z väčšej čiastky sme si vyvolili podlých neznabožských ľudí, ktorí keď by to vláda žiadala, boli by v stave i to do zákona uviesť, že Boha není, a že tento viditeľný svet Alexander Wekerle utvoril.

A preto trpíme pokutu za náš vlastný hriech. Ale keď sme už na toľko pokazili tú vec, aspoň ju neopakujme, a pri budúcich voľbách budme opatrní. Nevoľme si jakúkoľvek smeť, vypigľovaného sprostáka, vypínavého, neznabožské hovado, lež opravdu nábožského muža. Postavme sa všetci na nohy, konajme svoje povinnosti až do poslednej. Jestli že vykonáme, vtedy z uhorskej snemovne burina vyhyne a celkom až do vrchu dobrými živlami sa naplní.

A čo sa potom stane?

To, že ten ohavný zákon, keď ho i snemovňa a veľmoži i stokrát prijali, keď i potvrdený bol, jednoducho zrušíme, zničujeme, a zo zákoníka vytrhneme a naspák postavíme spravodlivú a náboženskú sústavu.

Boh nás v tomto nech napomáha!

Ktoré sú povinnosti človeka, ako človeka a človeka, čo katolíka?

Predniesol Martin Pazúrik v ružomerskom kat. kruhu dňa 14-ho októbra 1894.

Veľactené shromaždenie!

V jednej spoločnosti, v ktorej samá inteligencia účasť brala, hovorilo sa o civilnom manželstve, o politike, o viere a o terajších smutných pomeroch Cirkve našej v Uhorsku.

Bolo to tohoto roku dňa 20. júniusa, keď jeden vysokovážený úd spoločnosti tejto, predniesol zhromaždenej intelligencii, nasledujúcu povšimnutia hodnú udalosť:

Istý zememerač idúc na prechádzku pripojil sa jednému bohatému, silnému roľníkovi ale horlivému, smelému to katolíkovi idúcemu do hory. Možno, že ten zememerač — prešibálny švihák — chcel zkusovať — premerať vieru dobrého, nábožného roľníka. — Na ceste vedli rozhovor o tom z čiastky už zavedenom párení sa bezbožnom! Prichádzajúc ku lesu, očujú ozývať sa velebný hlas posvätného zvona zo susednej dediny, ktorý ich upomínal, že práve teraz deje sa najväčší zázrak na svete: že Syn Boží vstupuje na oltár do rúk kňazových, aby obeť smerenia za ľudí vykonal. Roľník

sníme klobúk z hlavy — kľakne si kľania sa v duchu Bohu svojemu; panák ale, v hrdosti svojej posmešne osloví nábožného roľníka: „A vy to ešte veríte, že jest Boh?“ — Zarazený díva sa roľník na posmeškára, pohoršený byvše jeho dotazom. — „A vy — pane — neveríte to?“ Ja nič neverím — vetí panák — lebo som anarchista, t. j. neznaboh, zapierač Božstva. Ale . . . ale asnáď len žartujete, pane? No nie! Ja nemám žiadnej viery, odvetil neznaboh. . No vtedy ja vás veľmi ľutujem a za nešťastlivého považujem! — A prečo? táže sa anarchista. Preto, lebo takých ľudí, ako ste vy očakáva nešťastná večnosť — peklo! Čo tam večnosť, čo tam peklo? Ja neverím, ani v nebe ani v peklo, lebo to len kňazi vymysleli, aby takých hlupákov, ako ste vy, do blúdu priviedli.

Roľníkovi netreba už bolo viac. Vojdúc hlbšie do hustého lesa, roľník sa zastaví, stavia sa, ako by chcel drevo rúbať. Naraz ale pozdvihne sekeru, oproti neznabohovi, metajúc ju okolo prázdnej, neveriacej hlavy jeho, energičným smelým hlasom naň dorážajúc, okrične ho: Povedz teraz: „Jest Boh, alebo nie?“ Keď niet Boha, rozsekám na kúsky tvoju bezbožnú hlavu, lebo niet nikoho, kto by mä videl a za môj zločin pokutovať mohol. — Odriekaj neznabohu — jak vieš — „Verím Boha Otca“, ináč si synom smrti! — Anarchista trasúc sa na celom tele, ani tá osyka — krásne vám na kolena padá a modlíť sa začne: „Verím Boha Otca Všemohúceho atď.“ No, vzdaj vďaky Bohu, žes pri živote zostal — praví roľník. Teraz ešte prisahaj Bohu živému, že vieru katolícku nikdy tupiť nebudeš! Neznaboh i to ešte učinil. — Takto priviedol roľník učeného na pravú cestu.

Bolo to zachádzanie roľníka drastičné — to uznávam; no my sa veľactené shromaždenie nad tým nedivme, však roľník nemá plúca prachom školským nasedané, preto i voľnejšie dýcha a smýšľa, ako učení ľudia, ktorí mnoho síce študovali, ale málo o Bohu, o viere sa naučili.

My oproti nepriateľom našej viery máme tiež bojovať, lež nie zbrojom, ani mečom. Meč náš nech bude slovo, nech bude pero. I slovo i pero ale prv, než začne bojovať, nech sa postaví najprv pod križ svätý. Z tohoto — križa svätého nadobudne slovo: síly prerážajúcej pomätenú myseľ nepriateľov viery; — z tohoto nadobudne pero odvahy: postaviť sa oproti prúdu liberalismu, anarchizmu, svobodozednárstvu. Prvej ale, nežli bych sa k veci mal, nech mi dovolí veľactené shromaždenie, aby som všetkých tu prítomných bratmi a sestrami pomenoval. Lebo, keď prví kresťania

mohli sa menovať bratmi, ponevác jednako smýšľali, lebo všetci jednou takrečeno dušou boli; — my tiež, ktorí sme katolícky krúžok v Ružomberku utvorili, ktorých snahou je: budiť v členoch lásku oproti Bohu, Cirkvi a bližnému, zveladiť kresťanské mravy, jeden druhého povzbudzovať k nábožnému živobytiu, ba i v hmotných potrebách sa podporovať, my tiež všetci tu prítomní tvoríme jednu kresťanskú rodinu, ktorej údovia jednako smýšľajú, jednako sú oduševnení za vec svätú. A práve preto sme bratia-sestry vespolek.

Čo myslíte tedy bratia moji, ten srdnatý roľník, o ktorom som poznamenal, prečo on tak vieru svoju údatne bránil? Preto, lebo dobre vedel, ktoré sú jeho povinnosti oproti Pánu Bohu. Neznaboh ale, ktorému málo chýbalo, že gillotína roľníková, hrdú jeho hlavu do koša nevtrepala, neznaboh — hovorím — preto sa tak posmešne o viere vyslovoval, ponevác nevedel, ktoré sú jeho povinnosti ohľadom Pána Boha.

Obsah mojej dnešnej prednášky je: „ktoré sú povinnosti človeka, ako človeka a ktoré sú povinnosti jeho čo katolíka“?

Človek, ako človek má viac povinností, z ktorých vám aspoň jednu, asíce tú najhlavnejšiu pripomeniem.

Najhlavnejšou povinnosťou človeka je: poznať seba samého,*) lebo len z verného vyplnenia tejto povinnosti vyplýva opravdivá vzdelanosť. Kto všetko prezkúmal na svete, bez toho, aby bol prišiel ku poznaniu seba samého, toho môžu síce ľudia obdivovať, za zázrak neslýchaný ho považovať, len že to obdivovanie nie mu je prospešné. Naproti ale poznať seba samého, je medzi všetkými vedami, to najužitočnejšie úmenie. Poznanie seba samého ale v tom pozostáva, aby človek seba v celej svojej bytnosti, vo všetkých svojích schopnosťach za to považoval, čo je v skutočnosti; aby o sebe viac, ako je, nedržal.

Z poznania seba samého ľudia veľký ošoh čerpajú, kdežto priveľiké seba ocenenie je mnohého zlého útvorom. „Poznaj seba samého“ je hlavné pravidlo filozofie tak pohanskej, ako i kresťanskej. Ustavičné zkúmanie seba, je najpotrebnejším cvičením sa pre toho, ktorý k úplnému poznaniu pravdy pristúpiť chce.

Len ten človek vie, čo môže a čo má činiť, ktorý pozná seba samého. Poznanie seba samého je jediným prostriedkom k napraveniu chýb a ku zdokonáleniu sa v dobrom. Kto neuzná, že schybil, ten sa polepšiť nemôže. Každého človeka tedy povinnosťou je — ktorý

*) Vid' »Magyar Állam« č. 196. 1894.

o svoje vlastné blaho je zaujatý: seba ustavične na zodpovednosť brat, nad svojím životom examen držať.

V biede, núdzi až po samé uši trčať a to nechcieť uznať; nechcieť vidieť chyby svoje, o ktorých už celý svet vie; — slúžiť za posmech celému svetu a posmech ten nezbadáť; márne myšlienky v sebe prechováť, bez toho, aby človek svojmu nerozumu na stopu prišiel — to je stav skutočne poľutovania hodný. A predca toto mámenie seba samého, tvorí častokrát celú blaženosť človeka, myslieť nevediaceho. Lebo sú ľudia, ktorí v poznávaní seba samých, sú jakosi slepotou duševnou obtočení; ktorí svetlo pravdy nenávidia, tmu svojho nerozumného smýšľania milujú.

Ačkoľvek všetci ľudia uznávajú potrebu, povinnosť: „poznať seba samého,“ predsa, nič sa tak často nezanedbáva, ako práve toto. Tak sa zdá, že my plneniu tejto povinnosti dobrovoľne vyhybujeme, lebo nič tak nenávidíme, ako to svetlo, ktoré nás predstavuje, jakí sme v skutočnosti.

My každého ľutujeme, ktorý — ako sa to hovorí — je sám do seba zaľúbený a ktorý to pravidlo: „poznať seba samého“ nie na seba, ale druhých vzťahuje. A skutočne je to do nevystátia ten človek, ktorý len vo svojich myšlienkach ustavične črtí, ako čkor v jablku, seba chváli a obdivuje a celú vinu na svojho bližného zvaľuje.

Svet tento je preplnený ľuďmi, ktorí ostrovtipne, zrakom orličím činy bližného sprevádzajú, ich posudzujú; — predsa oni, ačkoľvek sú o mnoho väčším vadám — chybám podrobení, na polepšenie svojich vlastných chýb ani len nepomyslia.

Pomyslite si len — bratia moji — márnivý človek vám na posmech obracia ctižiadostivého; nerozumný — potupuje sprostého; klamár — na oči vyhadzuje nespravodlivosti druhého; úžerník — volá o pomstu na krádež páchajúceho; hnevlivý — napomína druhých k tichosti; lakomý — k štedrosti; hlavatý — sťažuje sa vám na tvrdošijnosť a neústupnosť svojich podriadených.

Bolo to v jednej farnosti; čas, kedy to bolo; miesto, kde sa to prihodilo; osoba — s ktorou sa to stalo, sú okolnosti, ktoré pravdivosť veci nezmenia. Dost na tom, že sa to stalo v krajine Uhorskej. Istý asi 60-ročný starček vstupoval do stavu manželského. Už i ten vysoký vek môhol trpáka priviesť ku poznaniu seba samého. Okrem veku, mal on na sebe chybu všetkým ľuďom známu. Bol bohatý — skrčený, ako tá kvaka; jedným slovom, bol on poľutovania hodný žobrák. Osoba od neho

o mnoho mladšia, spôsobilšia, spratnejšia — jemu zasnúbená, znepáčila sa mu, lebo vraj trochu „nachromuje.“ Hľa vidí on nohu trochu nakryvenú na druhom, čo chybu malú, nepatrnú — a nevidí na sebe hrb — ktorý celú postavu jeho sošklivuje, zohyzďuje!

(Pokračovanie nasleduje.)

Pre pohorelcov Prostredného-Sliača v Liptove:

Dôstojný pán Dr. *Ján Malý* ostrihomský kanonik 100 zl.
Spolu sa posavád nasbieralo 113 zlatých, ktorý súčet sme už na veleb. úrad farský do Stredného Sliača poslali.

Krikľanom.

*Von chlebari z dielne Pána,
Čo len chválam žijete,
A za ľudstva sväté práva
Križom slamy nehnete.
Som si mníval, že ste obri,
Bojujúci za ľud dobrý,
A vidím vás bez činov,
Núdznych sirôt očimov.*

*Čož tam vzdychy, prázdne vresky?
Prácu žiada búrny čas!
Kto poráža diabla tresky,
To hrdina, to víťaz.
Vy, nehmutí k biednym láskou,
Zástoj hráte bruchopáskov;
Pri vzbudení úsvite
Opovržno sedíte.*

*Hrubé máte v oči belma,
Či bezcitnosť vás morí;
Nebolí vás, zlosť pekelná
Že oltáry tne, borí?
Neslyšíte, čriedy besné
Aké modlám hrmia piesne,
A svedomie úbohým
Šliapu tlakom surovým?*

*Oh prešiba zrak môj ostrý
Cez mizernú vám dušu!
Chápem, chápem zradné kôstry,
Tajne mrle kde kúšu.*

*Cítim, kričnè tlamy hlúpe,
Ký zákratný ďas tam húpe.
Lož, vrtkárstvo, hanoba
Protivenstva choroba.*

*Sto striel hmlci vám do ľadvia
To zbožnosti zásady?
Keď vám stádo zničiť hľadia,
Nelomíte nápady.
Snáď milá vám podlošť bašov,
Ktorým dráčstvo bujnou pašou,
Že ovečky necháte
Súžiť, dláviť vo blate?*

*Korbáč na vás hnevu Krista
Farizejci nedbalí,
Čo za zvonček, sochu zista
Čakáte chvál návaly.
Včul prosí čas hrbu skutkov,
Kyjom čistiť hmusných dudkov?
A nie krmiť lenivosť,
Kým nás mláti prudký host.*

*Čož ufáte, márnosť zemskú
Za ten odvrh, trenice?
Čož ňucháte, reťaz blesku,
Fialkové čapice?
Či snáď o spln snenia vášho
Strachuje sa myseľ vážno?
Rozbroj, tršška, zápasy
To vám ľudu nespasí.*

*Na bok odpor bludní bratia,
Sem tie sily mohutné!
Nech sa hordy v priepasť ztratia
Neznabožstva ukrutné!
Kto nás víta, pomoc dáva,
Nech je večná jemu sláva!
Kto proti nám zatatý,
Nech je otrok prekliaty.*

Dhominir Polský.

Od Budapešte 10. dec. 1894.

Sú tie detinské roky len milými, so všetkým čo sme v nich činili a čomu sa v nich naučili! I ja kedytedy zaletiac v mysli do nich, nie jednou milou rozpomienkou zaženem mnohé trúdné myšlienky, duch môj okreje a znovu schopným sa stane ku ďalším prácam.

Bývalože to radosti o takomto čase, keď som môhol na roráty chodiť s nebohým otcom! Inokedy vždy som hľadal chvílkou nadšit ranný spánek, pred rorátami darmo by ma bol prikoval ku posteli. A tie

prípravy ku vianocám, lepenie a vykrajovanie figúr do betlehéma, okrása vianočného stromčeku; horkýže bych bol premaškrtil vtedy ktorý krajcár, i za ten kúpily sa aspon pozlátky, ktorými som môhol okrášliť orechy na stromček.

Vianoce! Jak čarovnú moc skrýva v sebe toto slovo! Chcejúc-nechcejúc poddá sa moci tejto i srdco otupelé, priputnané ináč len ku hrude hmoty, a čo násilne, proti presvedčeniu inokedy tají, vtedy mimovoľne uznáva: dobročinný vpliv sv. viery na srdco ľudské.

Ako chlapec, chodieval som s inými súdruhými na vianoce aj ja „po spievání.“ Netajím, bolo v tom niečo i zo ziskuchtivosti (ktoré dieťa tomu odolá?) hlavnou však pohnútkou bola predsa radosť nad tým, že i my môhli sme prispieť k obnoveniu pamiatky radosných dejov betlehenských. A divná to vec! od dverí neodohnali nás mnohokrát ani tí, ktorí ináč meno Ježiša neradi počúvajú, okrem keď ho sami spomínajú, ale ako?

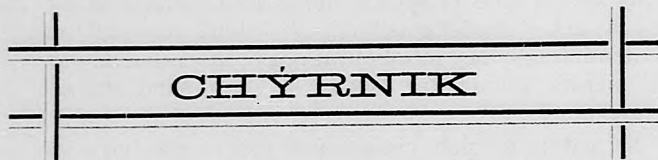
Na jednu z tých vianočných ešte i včul živo sa rozpamätam; začínala sa: »Vstaň hore bratre Jáne, my už bedlíme; tebe sa nedbalému tak tuho dríme« at.ď. Nejednému ospalému gazdovi snáď nemilými byly tieto mimovoľné od nás výčitky, no nezostaly predsa bez výsledku, z postele sme ho isto zohnali a do pohybu priviedli. Niekdy nám síce pohyb tento nebol milým, ale nerobili sme si z toho moc, aspoň vyšol s farbou (obyčajne v podobe lieskovice alebo varečky) a my na budúcnu vedeli sme čoho sa držať; nebol by nás ani makovníkom prilákal viac, aby sme si za naše k nemu unovánie ešte ráz sami zanesli ta plecá, aby nám po medzi nevlepil.

Od tých čias pravda mnoho vody prešlo cez Váh, ale na tú vianočnú »Vstaň hore!« predsa neviem zabudnúť. Keď som čítával, ako bratia naši, nemeckí katolíci bedlivosťou a svornosťou svojou bránia si záujmy katolícké, a videl som ten, navzdor najneprajnejším okoličnosťám, síce vo veľkej menšine ohľadom náboženstva, skvelý výsledok jejích za práva svoje zaujatosti (ako to i prev. p. Paska v ružomerskom katolíckom kruhu tak utešene vylíčil), tu mi prišlo vždy na um, ako by dobre bolo, keby niektorý z tých nemeckých bratrov, ohromným, po celom Uhorsku zvučiacim hlasom bol zavolať celému národu katolíckému: »Vstaň hore! tebe sa nedbalému tak tuho drieme!«

Porekadlo hovorí, že múdri učí sa zo škody druhého, no my museli sme sa učiť z vlastnej. Počas tuhej našej driemoty naši „dobroprajúci« zákonodarcovia odnímali nám práva ako z pod spiacého slamu; robili to dosť nápadne s hurtom, tak že sme sa storáz prebudiť môhli; nie, my keď nám ju vybrali z pod jedného boku, obrátili sme sa na druhý, aby prácu svoju tým pohodlnejšej konať môhli. Až už keď sme skoro na holých deskách zostali, keď nás už veľmi začalo omínať, počínáme otvárať oči a vidíme že tí ktorých sme dôverou našou vyvolili za našich ochrancov, sami pomáhali naším nepriateľom priviesť nás na holé tie desky.

Nuž ale chvála Bohu, že sme sa len prebudili; budičky, ako sú: »Kreštan,« kruhy katolícké, výborní za práva cirkvy a ľudu zaujatí mužovia ako osv. pp. gr. Ferdinand Zichy, Štefan Rakovszký a iní, budičky títo nedajú nám viac zaspáť a volajú nám so sv. Pavlom »Noc prešla, deň ale sa priblížil; odhodme teda skutky temnosti a oblečme sa do zbroja svetla.« Budičky títo pravda neľúbia sa mnohým, hádžu ich ako uliční chlapci blatom hany, utvorenú na poslednom katolíckom shromážení ľudovú stránku držia za nebezpečný pohyb

pre vlast uhorskú, sriadené na horných krajoch katolícké kruhy menujú hniezdami panslavizmu (ako tof žilinský), rádi by tým budičkom zapchali ústa, no márne ich namáhanie. Keď Boh s nami, kto proti nám!? Spojme sily svoje ku činnosti za vieru, čo najdrahší, po otcov našich zdedený poklad, za práva naše, a nebuďme takými mechom uderenými, aby sme pri voľbách či vyslaneckých, či stoličných alebo obecných podporovali tých Judášov ktorí nezastupujú nás, ale svoj zisk hľadajú a ktorí spojác sa s našimi nepriateľmi, do jedného mechu s nimi fúkajú; nebuďme tak nerozumnými, aby sme im naším v záujme jejích hlasovaním, podávali plecá, aby nás po nich tĺkli. Pomáhaj si človeče, a pomôže ti i pán Boh! *Žilinský.*

— **Kráľovské vyznačenie.** Kráľ Antonovi Pechan učebárovi na učiteľskej pripravovni v Petrinje záslužný kríž so zlatou korunkou a Žigmondovi Vančovi majstrovi v železolejárni v Zvol. Brezovej strieborný záslužný kríž s korunou daroval.

— **Fabrika na krvavú srvatku.** Minister vnútorných záležitostí oslovil hlavného mesta, aby popri kerepešskej ceste dal územok pod fabriku na krvavú srvatku (liek proti bólu hrdle). Meráčsky úrad vyznačil jedon 6000 siahový územok k tomu cieľu. Staviteľský výbor 7-ho decembra rokoval o tejto záležitosti a odporúčal prepustiť ten územok, ba ponevác tá fabrika nebude bezprostredne vedľa kerepešskej cesty, lež trochu ďalej do vnútra, tam vedúcu cestu je náchylný dať urobiť. Územok ale neprepustia ako vlastnosť, lež len do času.

— **Nový ministerský rada.** Michala Žilinského, zvolenského to nadžupana — ako očúvame nezadlho vymenujú za radcu ministerstva učby.

— **Samovrah.** Zo Segedínu pišu: Zoltán Gerencér mladý apatekársky učeň, syn to hlavného tamejšieho mestského pokladníka v jednom hostinci sa s morfiomom otrovil. Lekári sa domnievajú, že sa nevylieči.

— **Nož v ľudskej hlave.** Michala Magyar v Tartar-Harkáne v zemplinskej stolici pred 9 rokmi tak pobili na hlavu pri jednej bitke, že koniec noža v hlave mu ostal, a od tých čias mal ustavične bóľ v hlave. Včul mu operovali hlavu a ten koniec noža odstránili, na čo mu bóľ prestal.

— **Nešťastie v bani.** V tokajskej bani Ján Kováč podpalač chcel po druhý kráf rozprasknúť dynamit, ktorý v pravom čase sa nezažal. Keď sa blížil s knôtom, dynamit zarachotil a roztrieskal skálu. Nešťastivého podpalača na všetky strany letiace kusy skál roztrhaly.

— **Jedon voz dynamitu.** Z Turínu v Taliánsku sa telegrafuje, že jedon voz plný dynamitu, ktorý vojско sprovádzalo, zmizol. Vojenské vrchnosti pochytyly vojakov. Vojáci tvrdia to, že v jednej malej krčme na ceste si odpočinuli, voz zmiznul. Vodca výpravy sa zastrelil, ponevác vyšetovanie na onom kraji zavedené nemalo žiadneho výsledku.

— **Zbojníci na fare.** Z Brüsselu sa píše, že zahalení zbojníci sa vrútili do fary vo Florenville, a zabili farára, jeho matku a jedného kaplána. Zbojníci bezpochyby na to rátali, že najdú väčšú summu peňazí, aie len 60 frankov našli. Činiteli sú ešte neznámi.

— **Zdrapení vystehovalci.** Po tieto dni v Prešporoku chytila polícia celú jednu spoločnosť, ktorá chcela sa vystehovať do Ameriky. Policiu viedlo to na stopu, že videla mnoho peňazí u ľudí, ktorí ináč chudobne vyzerali. Keď ich preskúmali, vyšlo na javo, že chcú ísť do Ameriky. Zadržaných vystehovalcov, ktorí pochádzajú najviac zo Spiša, domov poženú.

— **Nešťastie na stanici v Išaseghu.** Pri železničnej stanici v Išaseghu po tieto dni o 8 hodinách večer chceli dvaja moďorodskí občania cestou železnicu križiacou preísť. Ponevác ani priehrada zpusená nebola, ani upozorňujúca lampa nehořela, hnali cez priechod. Vlak práve vtedy bežiaci pošliapal kone, občianov ale ťažko poranil. Proti strážnemu zaviedli vyšetovanie.

— **Dvoje nešťastia.** Ladislava Zsótera, známeho poľovníka na dolnej zemi, v Segedíne nešťastie potkalo. Z poľovačky sa vracajúc potkol sa a spadol. Flinta na pleci visiaca mu vystrelila a odtrhla mu tri prsty na ľavej ruke. Našli ho bez seba ležať, rany mu poviazali a z hlavného mesta zavolali jedného známeho chirurga, aby poranené prsty odrezal. — Mladá žena Ladislava Molnár, arendátora to v Čéhteľeku v biharskej stolici prišla domov z trhu, a keď chcela z voza dolu zísť, stúpila na bahro kolesa. Ale na jej nešťastie v tom okamžení voz sa pohlol a noha prišla jej do kolesa. Asi za dvacať minút vliekol voz tú mladú ženu ktorej nohu a rebrá polámal na toľko, že málo jesto nádeje aby ostala na živote.

— **Obety zo žárливosti.** Z Hódmezővásárhelyu pišu, že jedon žárlivý vojak dvoma guľkami z revolvera vyznal svoju lásku. Vilém Székely — tak sa nazýva ten vojak — v oktobri narukoval do Segedína. Ťažko sa lúčil so svojimi, ponevác museľ opustiť i svoj ideál, 16-ročné dievča kupca Lustiga. Hrozne sa bál o dievča, nemal pokoja v kasárni. Onehdy utiekol z vojantčiny a išol domov. Keď prišol do sklepu Lustigových, práve tam bola jeho Ida s mladším bratom. Vďačne ho videli, ešte ho i ponúkali pálenkou. Neskôr srdce mu tak sa naplnilo horkostou, že vytiahol revolver a najsamprv strelil na svoju milenkú, potom na seba. Včul obidva zapásajú sa so smrťou.

— **Zbojstvo.** V Mšene, v jednej to dedine v Česku zavraždili Stanislava Heliciusa-a 70-ročného starca bývalého mešťanostu a predsedu »Sokola« a jeho mladú ženu. Helicius v pohyboch v roku 1848 vzal účasť, hral verejnú rollu. Pred tromi rokmi sa po druhý kráf oženil a vzal si jednu mládú ženu, do ktorej sa na pražskej výstave zalúbil. Onehdy večer o 11 hodine, keď sa z krčmy domov navracal, pri jeho bydle dva neznámi zo zadku ho napadli a rozštiepali mu hlavu. Vražedelníci potom zaklali i jeho mladú ženu a zrazili jej matku, ktorá však neskôr prišla k sebe a ešte žije. Bydlo naposledí ozbýjali.

— **Smrť skupáňa.** V Skalici po tieto dni zomrel istý Františ Papp, ktorý v celom okolí tým vynikal, že pri svojom bohatstve hladom mrel. Nadobudol päť domov a vyše 50 tisíc zl. penazí ale nevydal krajiara ani na háby ani na jedlo. Keď si lahnul, peniaze si dal pod vankúš, lebo ináč nevedel zaspať. Keď ochorel, nedovolil, aby k nemu povolali lekára, lebo kňaza, lebo by ho to peniaze stálo. Celý bol bez seba, že pohrab ho bude peniaze stáť. Pri pohrabe vyzváňalo sa mu na všetkých zvonoch.

— **Zničená obec.** V obci Radištyán (boršod. st.) taký náramný požiar zúřil, že zo 150 domov 90 zhořelo. Vyhorencom inšie neprichodí, ako vybrať sa z domu so žobrácrou palicou.

— **Zbláznel na svatobnej ceste.** Mestský kapitán v Skalici B. Kalmanházy, ktorý sa nedávno oženil sobral sa so svojou mladou paňou na svatobnú cestu cez Salzburg a tu spozorovala mladá manželka na svojom mužovi znaky pomätenosti. Hneď primela svojho manžela k návratu do Skalice, a tu sa nemoc jeho zhoršila na toľko, že museli ho doprovadiť do blázince.

— **Ľudí zohavujúci cigáni.** Jozef Kováč, Alexander Fehér a Pavel Kočiš mikiškí to obyvatelia v tordaranyošskej stolici v sedmohradsku minulý pondelok išli domou z trhu. Keď prišli blízko Alsó-Peterdu, z járkou popri hradskej jedon celý krdeľ cigánov sa rútil na nich a žiadal od nich peniaze. Videli, že traja nemôžu prevládať toľko cigánov, ale aj ináč nemali pri sebe žiadnej zbrane, tak tedy dali sa na útek. Cigáni však za nimi sa rútili a podarilo sa im Jozefa Kováča a Alexandra Fehéra chytiť. Tých dvoch nešťastlivých ľudí nie len že ozbíjali ale ich aj ukrutne zohavili. Jozefovi Kováčovi obidve uši a nos odsekli. Alexandrovi Fehérovi obidve oči vyklali. Pavel Kočiš, ktorému sa podarilo utiecť, rýchlo vzbúrili najbližšiu dedinu, a obyvatelia ozbrojení motykami, sekerami bežali vyhľadať cigánov. Nezadlho ich našli na hradskej a potom vznikla opravdivá bytka medzi obyvateľmi a cigánmi. Štyroch cigánov zrúbali, šiestich na smrť, troch ale ľahšie poranili. Pravdepodobne všetkých boli by pobili, keď by ich boženík, ktorý s nimi išol, nebol zdržoval. Alexander Fehér ešte na ceste umrel a Jozef Kováč tiež ťažko ostane na živote. Proti pozostalým cigánom zavedli vyšetrovanie.

— **Vražda chýrnej krásy.** V Breslave nedávno zavraždenú našli Elzu Grós, chýrnu krásu v celom meste. Vo vražde podozrievali jedného berlinského hostinského menom Šchwanke a ho boli aj chytili. Schwanke včul jedon celý krdeľ svedkov oznámil, s ktorými dokazuje, že 6-ho novembra, totiž v deň vraždy kde on trávil svoj čas. Včul jedny berlinské noviny ohlašujú, že tú vraždu spáchal jedon grófsky milenec tej krásy zo žiarlivosti a krádežou, že chcel len pomýliť súd. Niektoré noviny i meno doniesly oného grófa, ktorý je potomkom veľmi vážnej rodiny.

— **Električná palička na prechádzku.** Vo Viedni prichádzajú do módy električné paličky na prechádzku. V paličke sa nachádza električná bateria, ktorá na jedon zákrut počne účinkovať. Keď sa dolu obráti krištálový gombík paličky, hneď započne sa lísknúť, a sama palička zdá sa byť ohnivou; ponevác v gombiku sa nachádza žeravá lampa, ktorá hneď zas svieti, keď sa palička s gombíkom dolu trochu na bok drží. Zvláštne v noci na tmavých schodoch a po tmavých uliciach dobrú službu preukazuje. Bateria môže svietiť poldruhej hodiny; avšak tejto poldruhej hodiny podľa ľúbosti možno rozdeliť na viacej dní, týždňov alebo i mesiacov. Potom palička zas sa musí naplniť.

— **O vyzbijaní berničného úradu v Beregsási** píšú nám následovne: Berničná kasa je v prízemnej miestnosti jednej novej budovy. Dvere úradných izieb zbojníci pootvárali si odmykáčmi a ponajprv písárske stoly vylomili. Potom veľké železné dvere kasy otvorili. Wertheimskú kasňu probovali, ale hu nemôhli otvoriť, a tak len tie veci, ktoré byly v stolových škriňah, pobrali, niekoľko losov čo patrilo úradníkom. Zlodeji môhli tam šafariť pohodlno, ponevác budova finančnej direkcii samotná stojí von z mesta. Zlodeji nenechali po sebe žiadneho znaku, ťažko bude ich popadnúť.

— **Žobráčka millionárkou.** Pred niekoľkými dňmi zomrela v Orsayi pri Paríži istá domnelá žobráčka 94-ročná slečna Maria Taniesová, ktorá od mnoho rokov žila tak núdzne, že považovaná bola za žobráčku o to tým viac, ponevác neopovrhla žiadnou almužnou. Teraz sa zvedelo, že slečna Taniesová svoje ímanie a niekoľko miliónov frankov odkázala z čiastky obci orsayskej na ľudomilné ciele a z čiastky humánym ústavom francúzskym vôbec. Rodina jej žiada, aby sa testament zničil.

— **Dopil sa na úmor.** Matej Laorinca kušniersky tovaryš v Holéczovskej fabrike v Lipt. Sv. Mikuláši 29. nov. zo stávky toľko pálenky pil, že sa sotvy vládal domov dostať, ale ako si ľahol, dostal takú boľasť, že v krátkom čase zomrel. Mrtvolu odviezli do nemocnice.

— **Za živa zamurovaný.** Istý Ondrej Kiss öcsödský (békés. st.) obyvateľ, ktorého mladší brat mal značnejšiu summu peňazí u sirotskej vrchnosti, aby čini skôr prišiel k peniazom bratovým, tohto zavrel do jednej starej budovy na tani sa nachádzajúcej. Následkom oznámenia bolo nariadené vyšetrovanie a našli chudáka pomäteného, v jednej maštali podobnej miestnosti, zamurovaného, hmyzom pokrytého. Už od päť dní nedostal žiadnej stravy ani nápoja, tak že následkom hladu sotva sa vedel na nohách udržať. Nefúdsky Kiss je teraz vo vyšetrujúcej väzbe v Békés Dule.

— **Niet už obšitu.** Darmo si kto vyslúži 12 rokov, obšit už nedostane; po vojenčine nasleduje domobrana a ešte pri tej aj treba slúžiť do 42. roku. Z tejto príčiny viac už nebudú dávať obšity, ale po vyslúžení 12 rokov pri vojsku a honvédčine doručí sa patričným domobranecká knižočka, v ktorej bude nanačnené, do ktorého vojenského oddielu treba sa hlásiť, ak by vojna vypukla.

— **Cirkevné náradia,** umelecké výšivky, kostolné a spolkové zástavy, ruchá ku sv. omši, oltárne obraze a na krížovú cestu ligotavé sviečne, biele šaty, milostné predmety, a modlitebné knižky sú k dostaniu u Szűtsa a jeho spoločníka, dvorných to dovážateľov kardinála arcibiskupa a primáša uhorského, ktorých my tu vrúcne odporúčame. Soznamy ceny posielajú sa na žiadosť z darma.

DOPIS.

Od BAŇSKEJ-BYSTRICE.

Vysoko ctený Pán Redaktor!

Vyšé pol roka, čo som žilinského shromaždenia veľkoleposť a oduševnenosť obdivoval a spolu i čarokrásne Považie a chudobnú dolinu bystrej Kysuce precestoval. Ak sladko mi padlo, keď som medzi Horniakmi spatril niekoľko mužov, s ktorými som čo s mladíkmi buď v Nitre, buď v Ostrihome, abo v B. Bystrici moje štúdia konal. Za krátky čas poznal som z vlastnej zkusenosti a z opisu mojich priateľov celý život hornieho Trenčianska. S radosťou som videl zbožnosť, horlivosť a neunávenú pracovitosť ubohého a utrápeného ľudu slovenského, a s boľasťou srdca a zápalom hnevu som prezieral ten špinavý hmyz, ktorý sa nikdy nanasýti, tie bezočivé kobyľky, ktoré celú

mzdu, námahy a ťažké práce biednych znivočia, tie všade husto nakotené pijavice, ktoré všetku krv, všetky špiky mizernej Slovače nemilosrdne vycučú. Židia páni na Horniakoch! Keď ktorého z Ruska vyhodí, abo v Polsku sa mu nedarí, dolazi ako dáky slimák s celým imaním na chrbáte, vytrasie biele z brady, usadlí sa v obci a huncútskou raffineriou, nadužívaním, úžerou, lstivosťou a klamom o pár rokov je už zemským pánom, ktorému sedlač za otroka slúži. Na Horniakoch sa všetko v židovských pazúroch nachádza. Ešte i tie katolícke fary musia kňazi od pána žida modlikať. A keď i ktorý kňaz s veľkým klonením, rúk libaním a druhých židov pri mluvu prinde k tej kóšernej fárke, nedaj Bože, keď sa mu čo časom zkaží, reparácie dostáť. Desť raz treba osobitne žobrať, a na jedenásty ti pán barón, choc i zlatý kríž nosíš, ponevác si s akýmsi Zichym súhlasil, chrbát ukáže a fa bez slova v dverách zanechá. Ty to ale za svet nevyjavíš. Dvadsaťkrát musíš jeremiady a preponížené prosby písať, až potom kedysi-čosi pošlú jedného úradníka vec horevziať, po židovský: aufnámovať. Ale Boh fa chráň, aby s myslel, že po aufnámke ide reparácia. V Popperovskom patronáte aufnámka toľko znamená, že za rok musíš v zkaženom, otrhanom a ošarpanom bedáriť. Po roku zas ti pošlú na krk novú aufnámku, ktorá predošlú dobre poobstriha a adieu na rok do videnia! ufrukne. Sú fary, ktoré 7—9—14 aufnámok mali, a ešte i dnes mizerne, ozaj po židovsky vyzierajú. V podzámočnej, mlákami a hnojom obtočenej keď na dlážku vstúpiš, tak sa pod tebou kolíše, ani čo by si po varhanských pedáloch prebieral. Steny hubáňami vytapacirované, izby myšacím pokolením obohatené. V inej medzi vrchmi čupiacej farke sa obávaš, že sa poval na teba skydne, dáky podoprený trám fa omračí, v záchode utonieš, abo aspoň nohu v skalinách ambitu a podstenia vytkneš. V tejto orýpanej, handrárskej chajde ti za krky prší, do tam tej nahej, bosej, prostovlasej sa ti každý vandrovný a trhan na štvrták goralky staví v tom silnom presvedčení, že to putíka. Drotársky farár rok čo rok predá kravu, aby aspoň to najpotrebnejšie zreparoval a hanbu Poppera zaokryl. Druhý velebníček o dušu spomína, že poprosí biskupa, by na birmovku do jeho stánia neprišiel, ináčie vlhkost, tuch a pleseň ho zaškrtí. Medzi horská pri hradskej ležiaca fara ešte ujde na oko, nuž ale o tú sa sv. Michal staria. Pútnické miesto sama panna Maria a Handrbulci držia v poriadku. Skalolomý páno železnicu požehnáva za skvostne bývanie. No aj vysoko lietajúci pater Loyson je so svojou kúriou spokojný, lenže ten čeladín za to dľa smluvy s Popperom učinevej ani jedného »Kreštana« v svojom reviere nemá, akoby ich všetkých tí vztekli Tatári boli na koly zámočne pozapíchali. Nuž veru bieda to a mizeria s tými posvätenými chudákmi, čo sú na lásku a milosť Poppera utisnutí. Bo pán Popper lebo nevláda, lebo nechce farchy patrónske znášať. Pravda síce, že kýsi dobroprajný priateľ, keď patrónovú nedbalosť ktorí bol verejne šibal, pána osv. baróna silou-mocou zastával, na vzdor všetkej horlivosti a potnému premýšľaniu iba to vymúdlil, že hla Popper i bytčanskú i bystrickú faru ustrojil, vylíčil a i ostatných požiadavkám je *náchylným* vyhoveť, ako to i časté aufnámky dokazujú. Čo na túto obranu reknúť? Aj Bytča aj Bystrica je mestečko, kdeby netečnost kričala. Potom Popper by sa už len stydil, keby z hrdých okien bytčanského zámku na opustenú kolibu sa díval, abo z podhradského kaštiela na pyšnej štvorke kolo bystrickej chatrče preletel musel. Na aufnámky len to mám slovo: nech tie čert vezme.

A diery dedinských oškľibaných fár sa nedajú čirou náklonnosťou zaplátať, ale len skutočnou činnosťou, ktorú darmo človek hľadá. Takýto je Popper patrón. A aký pán, taký krám. Aký barón, takí úradníci, ba jedni ešte horší, než ten žid. Hlavný správca patrónských záležitostí a representant Popperov, Ján Teselský, dobrý katolík a sporlivý gazda, ktorý, aby sa v grácii vysokého pána hlboko zaryl, krajciar ku krajciar skuhravo lepí, mzdu remeselníkov a nádenníkov niekoľko len možno bez citu pooštipkuje, štrk povážny za čerstvý groš predáva, s tou najväčšou poníženosťou prijme dôstojných pánov kóšerých farárov, ručičky im útló postíska, s úsmevom potľapká, uctivo posadí, jestli nič nepýtajú. Ak ale spravodlivé požiadavky predostrú, pán representant ich krásnymi slovičky, líškavými rečičky, hadovým klzaním a plazením lacno prepustí. (Ale sebe vedel drahý, pohodlný byt pripraví!) A dnešní deň viete pane Redaktor!... jemnosť, poklony a kvetové výrazy štrby a chyby stavísk nenapravia, ani lichotárstvo a hladunké, sladunké rozprávečky orýpané steny Vám neohádzu, ani vytrčené pedále dlážky neohobľujú. Miesto takéhoto patróna a hodného representanta i zulukaferský Četevájo by môhol zaujať. Oh kat. autonómia na valných shromáždzeniach vyhlasovaná príď kráľovstvo tvoje! — No ale skončím už i tak dlhší úryvok z mojej hneď po Žilinskom kongresse konanej púte horniackej a nadobudnutej zkusenosti.

Jedon pravotár.

Od Vahanov. (3 míle od Žiliny.)

Vysoko ctený pán Redaktor!

Strašná chvíľa 29. novembra! Od Žiliny mračná, blískanie, hrmavica! Staré baby, že šarkan letí, — v skutku doletela akási potvora, lebo tma ostala ani vo vreci. Židia zalamovali rukami, že súdny deň je, že nebudú môcť pálené predávať; zrazu strašne zahrmi, zem sa zatrasie, a z čierných oblakov zletelo s veľkým brechaním čosi strakavého na hnoj jednému židovi do dvora. Búrka hrmavica prestala a vahanovskí gazdovia s vydlami, kosami, cepami, bežali ku tej strakavej potvore. Strašný smrad, museii odejst, ani žid neopovážil sa von vystúpiť, len oknom sa díval. Strakavá potvora sekala zubami, oči ako čert, rohy ako vol, nohy s kopytami čamblavé, chvost ako had, uši na pol metra, škutiny rozcučhané. Žid už mrel od strachu, lebo chvostom strašne metala tá strakavá obluda. Zrazu zaručala, dým pustila z papule, potom 4 kopyta hore obrátila, chvostom do hnoja šibla, a zostala ležať rozťahaná na hnoji. Potom žid vyskočil na dvor, ale pekelný smrad nemohol sniesť; bežal na ulicu, krik zrobit, školské deti sa sbehly obdivovať tú strakavú obludu. Nikto nevedel, čo to za zviera, na pravom uchu mala cedulku s nápisom; deti šlabikovaly: „*fel-ve-li-ki U-šiak*“ zo Žiliny. Obdivovaly tú obludu, skriknú strakavý ušiak teda do Žiliny patrí. Rychtár hneď na cestu do Žiliny sa vybral, aby si potvoru vzal, lebo že nemôžu u Vahanov od smradu vydržať. V Žiline dobre poznali toho strakavého ušiaka, porád do maštale ho voviedli, kde prichádzajú na svet také strakavé mladé potvory každý štvrtok ráno. Rychtár otvorí dvere na maštali, troch divochov našiel tam na stráži. Jeden mal reznický nôž a divoko počal štúrať do rychtára; druhý mal exekutorský buben zavesený na krku a za 50 kr. larvu od ministra, aby ho nepoznali; tretí držal kefu, ktorý nie svoju hlavu, lebo nemá vlasov, ale každého strakavého ušiaka mladého dobre vykefuje. Rychtára vyslúchali; naraz povedia traja divoci, že ho zpiatky

nechcú, lebo že už na nič súca neni tá potvora len hinclíkovi. Hinclík slúbil, že bárs aj také strakavé maškary ešte nedral, že za dobré peniaze odere toho strakavého ušiaka. Trom divokom nebolo to po chuti, nemohli sa zjednať s hinclíkom a preto naložili rychtárovi aby domov išiel a to skapané mladé na obecne útraty zakopať dal. Rychtár na to pristal, trom divokom do ruky plasknul a chcel sa vybrať zpiatky do Vahanova; ale divoci ziahli ho ešte raz zpiatky, aby vraj na sucho neišiel domov, že mu dajú dobrý oldomáš. Rychtár vahanovský sa pod fúzy usmial a s divokmi šiel si zapíť do súsedov turčianskeho sv. martinského piva. Divoci čerstvo popíjali, a dobre traktovali pána rychtára vahanovského, lebo peňazí tí divoci majú dost, pretože 200 zlatých dostávajú odkiaľsi na chôvu a na ovos pre svojho strakavého ušiaka. Čo vraj na ovos neminú, to že prepíjú vždy na turčianskom sv. martinskom pive. Toto pivo im dobre šmakuje bárs je panslavské, od toho piva že aj každý štvrtok ráno takého divoka plodia. Keď sa občerstvili, rychtár sa vrátil do Vahanova, a skapaného strakavého ušiaka na tom istom mieste dal zahrabať, kam doletel. Žid darmo hrešil, že mu takú obludu do hnoja zakopali, ale rychtár povedal, že nech na tom mieste odpočiva ten strakavý ušiak, ktoré si sám vyvolil. Žid utichnul, že aspoň bude mať viac hnoja. Na pamiatku tejto strašnej udalosti Vahanovci dopratali klát do dvora židovi, a dali naň napísať: „Tuto leží veľiký Ušiak zo Žiliny 1894.“

Motka.

Ctený pán Redaktor!

Jak veľmi zošlachtuje a ku vznešeným činom povzbudzuje dobrú vôľu človeka horlivosť z opravdivej viery pochádzajúca za krásny dôkaz nám slúži vo Veľkej-Bytči bydlíaca rodina Badíkov, známa všeobecne pre svoju náboženskú horlivosť. Táto ctihodná familia na pamiatku toho, že šedinami pokrytá hlava teje rodiny: Ján Badík a manželka jeho Terezia rod. Treskoň b. r. 17-ho novembra 50-ročie sňatku svojho manželského slávil, veľko-bytčianskemu kostolu 100 zl. rč. darovali k tomu cieľu, aby sa za ne potrebný luster zaopatril. Tí, ktorí zkusili jak veľmi povznášajúci je takýto krásny príklad ozdobenia chrámu Božieho obzvlášte v týchto smutných časoch vlažnosti a chladnosti náboženskej uznajú veľkú cenu tejto obetovavosti a s vďačným srdcom si spomenú na tak krásny a príkladný skutok horlivosti kresťanskej. Snáď aj obrazím skromnosť tejto horlivej rodiny, keď tento vznešený skutok jejích verejnosti podávam, — ale nech mi slúži na výmluvu tá okoličnosť, že ja ako duchovný pastier a na teraz starostlivý obhajca ozdobeného chrámu nemôžem zatajiť radosť svoju a chcem ju sdeliť všetkým tým, v ktorých srdci našla ozvenu výpoveď písma sv.: „Pane! miloval som ozdobu domu tvojeho a miesto prebývania tvojeho.“

Nech je týchto pár riadkov tlumačom hľbokej vďaky mojej!

Farár bytčiansky.

Beru Dalmazi Weg Nro 8.

Veľactená Redakcia!

Nemôžem sa zdržať, bych moje srdečné pozdravenie našému už tak zaľúbenému »Krešťan«-ovi z ďalakeho Sveizu — kde sa za katolíka a uhra tiež uznávam nevyslovil, ktorý pravdu hlásá, a len samú čistú pravdu, ktorý vyjavuje tie od nás podstupené krivdy

a chce naše blaho a udržanie našej milej cirkvi a vlasti.

Takéto novinky by sme mali boli už dávno mať, ktoré by nás byly v našich temnostach poučovaly a nás odkazonosných skutkov odvádžaly.

Prajem si aj ja, abych sa v tých pochyboch, ktoré náš oblúbený »Krešťan« zamýšľa, tešíť a radovať môhol.

Teším sa ale i nad tým, že moji spoluobčania tak zamišľaju ako i ja a tieto dobré novinky čo najvernejšieho priateľa ľudu čo len čiastočne podporujú si zaopatřili.

Je pravda že náš ľud je tichý a trpezlivý, ale neni predsa tak sprostý, že by nenahľadol ten spasonostný cieľ, ktorý náš »Krešťan« tak ohnive hlása. Ctený pán Redaktor! môžem to povedať, že medzi nami neni jedneho, ktorý by tie hnusné reformy ako; civylný sobáš, rovnoprávnosť, náboženstva recepciu židov atď podporoval alebo za dobre uznal, lež hreší a potupuje to.

Bo čo viac tu pri mne mladíci zutekať cheú domov len preto, aby sa dľa starého náboženstva a starých obyčajov sobášif mohli lebo mali by sa dľa terajšieho návrhu sobášif, volia radnej na vždy v tom vstave zostať.

Ja nakoľko mi je len možno naše oblúbené novinky čím viacej rozširujem a po večerky na hlas čítávám čo moji spoločníci s radosťou načuvajú každý pohnutý súc v srdci svojom a oduševnený za kresťanskú zástavu bojovať, ba aj svoj život obetovať. Dal by milostivý Bôh aby sme sa už ráz s toho veľkého spánku prebudili a naše už tesno hľadacie oči otvorili.

O v »Krešťanovi« prednášaných Spolkoch rád bych tiež dačo prehovoril. Ako počúvam, že v tej fárnosti ku ktorej i ja patřím, sa zriadauje Spolok pomocný. Toto všeobecne je potrebné pre náš už tak zubožený ľud. Lebo ponajprv sa naučí gazdovať, a koľko-toľko sebe na budúcnosť odložiť, a podruhé ako spoločník (akcionár) má právo na požičku, ktorú v tomto spolku na 4% a nie na 8/, dostane. Tu si s týmto už tiež môže pomôcť lebo o mnoho lačnejšie si požičá tu ako u iných úžerníkoch. Pri tomto Spolku je i to dobre že tie percenta tam tojest v Spolku zstanú. A jestli i ten tak zvaný »Potravný Spolok« (Consum-Verein) zavedený bude, tedy možno očakávať to, že za krátky čas naša fárnosť tou nejšťastlivejšou cítiť sa môže.

Ja som si tiež umienil taký alebo tomuto podobný Spolok zaviesť, asíce tak ako som i pred tým spravil, že sa všetci zaviazeme len od našeho spolu brata katolíka a nie od inoverca tým menej od žida, už či trunek alebo inšie brať a tak tie nás cicajúce pijavice už ráz z krku zhodiť, vyslobodiť sa z rúk úžernických a kresťanský spoločný život viesť.

Je síce pravda že i medzi našimi sa nájdú takí ľudia, ktorí toto podporovať nebudú chcef. Pri tomto ale netreba zúfať, lež čím dial pracovať a príde ten čas kde i ti nahľadnu, a za dobre uznajú naše namáhanie a hádam i sami budú chcef toto rozširovať, a to nám tedy tým ľachšie a sladšie padne, lebo môžeme povedať že predsa sme zvíťazili víťazstvo naše bude potom tým väčšie. Tak nám Boh Všemohúci pomáhaj!

Zostávám s úctou

Turtchany Ján drotár.

HOSPODÁRSTVO

(Pokračovanie z čísla 10).

Po obciach našich hrešia tiež a to proti sebe samým nerozvažiti hospodári. Málo kde majú sedliaci naši kryté záchody, ktoré by chybäť nemaly čo i len z ohľadu slušnosti. Starí i mladí, kde ich potreba zastihne, tam sa ukväčia, a zbavujú tak role potrebnej náhrady. Každý hospodár mal by silno veriť, že hnoj ľudský je výdatnejší, než maštalný. Mnoho je i takých hospodárov, čo im vyteká hnojovica, močovka zo dvorov; títo mali by veriť zas, že liter takej tekutiny práve tolko je hoden, ako jedny vydly hnoja.

V mojom rodisku v Rajci — kde sú ľudia príkladne pracovití — chudobnejší sbierajú do putienok na lichvácich trhoviskách trúsený hnoj. Starostlivosť to chvályhodná. Všetko, ale všetko shromážďovať máme, čo je súčasne na pohnojenie rolí; ničím takým nemáme pohrdáť. Smrad nemiese nás odstrašovať od sbierania hnojov. V pominulú jeseň navštívil som dielňu na umelé hnojivá „Hungariu“ v Žiline z dvojho ohľadu, i žeby som zakúpil pod raž dakolko metr. centov Superfosfatu, i abych si obzrel celý ten veľikánsky závod. Smradu užil som dosť. K vôli živobytiu, za dobrú plácu navykli tam pracovať nie len našskí robotníci, ale aj vysokoučení páni, lučbári, kníhvedúci i správcovia. Nie všetko čo smrdí škodlivé je ľudom. Hospodárska čelad nocúva v maštaliach, kde veru nepanuje ružová, abo hrebičková vôňa, a čelad tá býva ako prech zdravá. Kde sa kúri kamenným uhlím, tam tiež levonia, ale zápacha nezvyklému dosť nepríjemne; a predsa niet žaloby, žeby od toho puchu nezdraveli ľudia.

Nariadenia vrchnostenské o vyvážaní hnojov — pre obavu šírenia cholery kroz hnoje — nemajú základu.

Ešte raz prepytujem; hovorí sa v pospolitej mluve: hovno je pánom; to tolko má znamenať, že ho máme pekne obísť, aby sme sa s ním nepobrali; já ale vravím, je-li ono pod plotom, na chodníku a na inom ztratenom mieste, prenesme ho pekne na roľu, alebo na hnojisko; keď by sme sa s ním pobabrali, nuž umyjeme si čisto ruky, a budeme mať povedomie toho, že nejeme chleba darmo.

„Komu sa nelení, tomu sa zelení“ pravíme; nechže sa nám teda nelení shromážďovať, čo vidíme súčasne pre naše hospodárstvo. Hľa učastinárom dielne spomenutej „Hungarie“ nelení sa vystrájať lode do Afriky, Ameriky až ta níže rovníka, aby priviesť mohli surovinu, potrebnú na hnojivo, ktoré nákladom ohromných výdavkov umelo dávajú hotovíť: suroviny tej videl som tam celé vršky; od brehov veletoku „la Plata“ je tam navozená ohromná kopa kostí a rohov, z pobitých tam na stá tisíce volov a kráv, ktorých mäso vyvárať tam na »Liebigovú výťažinu«; — zo spoj. severoamerikánskych štátov nasypaná je tam zkamenelá náplava do veľikánskeho kopca, z náplavy tejto obdržal som na pamiatku kúsok obsahujúci v sebe zubce z veľryby; z Afriky, tuším z Tuniskej krajiny doviezlo sa ta štrku, ktorý skrýva v sebe zuby z krokodilov, i z tohto štrku vyhladal pre mňa vlúdny závodník dielne kúsok s takými zubmi, štrk tento, ako i tam ten náplavný americký kameň obsahujú v sebe mimo spomenutých kostí vzácnu surovinu pre hnojivo, ktoré s dorábanou v

težže dielni kyselinou sirkovou hotujú pre nás roľníkov, ktoré hnojivo pravda za hotový groš náš možný, kedykoľvek kúpiť môžeme.

Keď sa takto iní starajú o hnojivo, aby ho bol dostatok pre poľné hospodárstvo: či my hospodári nehrešíme proti sebe a svojmu hospodárstvu, keď zanedbávame pred nami ležiace, blízko nás nachádzajúce sa hnojoviny sbierať, shromážďovať na kopu, a ich na záživný požitok našim roľníckym rastlinám a plodinám pripravovať?

VYOBRAZENIE.

Vrzgútavo studená zima zmeraveje človeka. Zamrznutý sneh pokrýva všetko. Skoro vrabce mrznú v povetří. I vlka vypudí ukrutný čas z lesa a od hladu vztekly ohnivými očami koluje okolo dediny kde by mohol dostať korisť. Šťastlivý je, kto je v teplej izbe, z ktorej môže pozerať ten ukrutný čas a jednotlivých mrzliakov na prázdnej ulici. Ale čo robí tá ubohá vdova na konci dediny, ktorá celú jaseň v posteli ležiac v ťažkej nemoci trávi, a len v minulých dňoch mohla vstať. Sotva že môže stáť od slabosti, lež musí vstať, ponevadž včel jediný jej synáček klesol do postele. Ani pokrmu, ani kúska dreva neni, ktorým by mohla zakúriť v nízkej izbičke! Konečne sa na veľkú vec odhodlá. Blízko je panský les, výchor odtrhal suché halúzky. Nikto ich nepotrebuje. Tam zhnújú pod snehom. Z tých si nasbiera hromádku, aby si mohla izbičku zakúriť. Položila na malé sánky a pohla sa domov. Ale Bože môj! naraz pred ňou stál nemilosrdný hájnik, a nie len že jej odobral nasbierané suché halúzky, ale i jej meno zapísal, aby ju dal citovať pred richtára. — Ubohá chorľavá žena musela na prázdno domov táhať sánky a so svojím dieťaťom ďalej mrznúť v studenej izbe.

LISTÁREŇ.

Naše noviny „Kreštan“ velebným Pánom v Kristu i erga sacra sú k dostániu, kto by tedy zamýšľal si takto zaopatriť naše noviny, nech sa obráti na Redakciu „Kreštana.“

Na také listy, ku ktorým nenie pripojená poštová marka, osobitým listom neodpovedáme, odpovie sa len v listárni.

Szakolcza. D. J. Dostali sme. — Alsó-Dombó. H. J. A. Noviny sme poslali. — Oravka. K. J. Noviny riadne posílame od počiatku »Kreštana.« Jestli ich nedostávate, na pošte musí byť chyba. — Kollárovice. Nemo. Naša odpoveď na prvú otázku: 35, na druhú 3 zl. 50 kr. — Körmöczbánya. M. M. Urobili sme poriadky. — Modor T. M. Napravili sme. — Nádas P. J. detto. — Soosó J. J. 2 zl. sme obdržali. — Zboró Sch. J. Chybujúce čísla sme poslali. — Vág-Sellye Sz. K. Noviny sme prepísali, prosíme však ešte 20 kr. — M. F. učiteľ. Klyussó. Váš list nerozumieme. Chybujúce čísla sme poslali. — Jekelfalu M. A. Kalendár len na budúci rok vydá redakcia »Kreštana.« Na druhú otázku: 13.

Spolu tu upozorňujeme ct. predplatiteľov na to, keď niekto nedostane noviny, nech listovne alebo na correšpondentnej karte nepýta druhé, lebo to je unevnanie a i útraty, lež nech ide na poštu a osloví pošťára, aby reklamoval noviny úradne on. To je povinný učiniť každý počtový úradník *úplne za darmo*. Keď by niektorý to nechcel urobiť, treba to napísať do žalobnej knihy, jaká musí byť na každej pošte, alebo v liste ho udať u poštovej direkcii. Veď potom vykoná. Úradná reklamácia má ten osoh, že pošťári väčší pozor dávajú na novinky a nerozhadzujú ich tak ľahkomysle.

Knižná polica.

Katolíckemu ľudu odporúčame nasledovné knihy:

„**Kráľovná Sv. Ružena.**“ Mesačné sošity, vychádzajú 1-ho v každom mesiaci. Predplatná cena na celý rok 80 kr. (160 halierov), Spisuje Štefan *Pironcsák* farár v Trstenej v oravskej stolici, u ktorého sa možno predplatiť.

„**Dom Svätý**“ čili „**Život Tobiášov.**“ Domom kresťanským k nasledovaniu predstavil Karol *Latasse* biskupský vikár v Nancy, v Lotaringii. Cena 85 kr.

Znovu vydáva: Fr. Richard *Oswald* správca fary na Teplej (Lenge o. p. Bélebánya). U toho istého vydavateľa je k dostaniu: **Ružencová knižočka.** Albána *Stolcza* **myšlienky o žoltári.** Cena jedného výtisku 15 kr.

„**Blahoslavený**“ P. *Diego* z Cadixu kňaz rádu kapucinského. Spísal: P. Norbert *Stock*. Poslovenčil: Alois *Behúnek* farár lančársky. K dostaniu: V Trnave u Žigmunda Wintera.

Obchodné zprávy.

Zbožie: Pšenica 6.60—6.90 zl. Raž 5.30—5.40 zl. Jačmeň: na k 5.80—6.15 zl. do pálenic 6.40—7.15 zl. na várku 7.35—8.50. Oves 5.85—6.25. Kukurica: 5.45—5.55. Proso: 5.90—6.40. Vo Vied každý mc. o 50 krov dražší.

Olejové zrná. Lanové semeno: 10.00—11.50. Kopopne semeno: 9.00—9.50.

3. Strova: Veľká biela fizufa 8.50—9.—; tmavá 7.25—7.50 okruhlá: 8.50—9.—; drobná 9.50—; tarkavá 6.90—7.00 šošovica 9—15. Hrach 7.50—9.50. Čistá 13.50—20.

4. Kupecké zelinové plody: Mak 18—20. Burgyňa 2.00—2.00. Cibuľa 5.00—7.10. Cesnak: 19—25 zl. Petržefem: 5.00—9.00. Paprika 135—140 zl.

5. Potrava: Seno. Lúčne seno. 3.20—4.00. Lesné a horné seno 3.00—4.20. Slama. Na postielanie: 1.30—1.40. Žup 1.50—1.60.

6. Siatie: Červená ďatelina 68—70. Lucerna 40—46 zl. Jarní ladník 6¹/₂—7 zl.

7. Hospodársky dobytok: Dovezeno bolo: asi 219 hospodárskych volov; 241 dojných kráv. Nasledovné boly ceny: Vyborená pára volov do jarma do 340—400 zl. Dojné kravy: za jeden kus 70—135 zl. Trh na ovce: Dovezeno bolo 2375 kusov oviec. Ceny: 10—15.— zl. za páru, a 17—21 za živý kilo. Sviný trh: za kilogramm 44—44¹/₂. V salašoch 27.940 kusov bolo umiestnených.

8. Zverové dorobky: Med žltý kvapkaný: 32—33 zl. Vosk 164—165. Vajcá 30—33. Loj. Maslo I. 100—140 zl. II. 70—120 mc. Slanina 44.00—50., udená 48—50 zl.

MATEJ UDVARY

hodinár a šperkovník

V BUDAPEŠTI, KEREPEŠI-UT 57. sz.

popri kaviarni Munkácsy.

Pravé genfské hodiny, zlaté a strieborné šperky, ďalekohledy a sklad technických nástrojov. 1—10

NAPRAVENIA NÁLEŽITE A S POISTENÍM SA VYKONÁVAJÚ.

Obrazkové soznamy ceny zdarma.

Uchvativý podiv spôsobujú

tie z Ameriky skrze mňa dovedené

jedine opravdivé goldinové bez klúčika (remontoir) natahováce hodiny

s kotvovými strojmi docela náležite regulovateľnými. Tieto hodiny hladké alebo ozdobené ich schránky ani skrze tie najkúsenejšie osoby nemôžu byť rozoznané od opravdivých zlatých hodínok.

Jedny hodinky stoja 5 zl. 75 krajciarov

spolu s kožovou pošvou.

Opravdivé goldinové reťazky na hodinky s poistujúcou spruhou, marquisova-, športová- alebo pancierová forma, jeden kus 1 zl. 50 kr. Jedine opravdivé goldinové hodinky v rozličnom dohotove sú na mojom sklade a pre ich výbornosť sú veľmi obľúbené. V najjemnejšom vyhotovení jeden kus 6¹/₂, 8, a 10 zlatých. Goldinové gavalierske prstene, s veľkolepým diamantovým alebo zlatopázo-

vým napodobnením 1 zl. 50 kr. — Rozposielka skrze listovú poštu len s doberkou. — Čo nezodpovedá, naspák sa prijme.

JULO HOROVITZ, prvý uhorský rozposielací priemysel.

V Budapešti, VIII. ker. Nagyfuvaros-u. čís. 14.

Daj pozor! Chráň sa bezcenných nápodobnení, jedine opravdivé goldinové hodiny len u mňa sú k dostaniu. 3—1

OZNAM

pre kupovačov vína!

Úctive na známosť dávame ct. pánom kupovačom vína, hostinským a privatným, že my, aby sme židovským nesnazam pri kúpe vína odpomôcť mohli, v Račisdorfe utvorili jednu spoločnosť, ktorá za úlohu si vzala, cteným kupovačom, čisté,

OPRAVDIVÉ, NEFALŠOVANÉ VÍNA

predávať. V tomto, bohužiaľ už od dávna panujúcom neporiadku, ktorý len židovskí jednatelia zapríčinili, toto podujatie dozaista s radosťou bude prijaté, pretože z ejmo je, že kupovači skrze pravú, kresťanskú posluhu, tú najmožnejšiu výhodu požívajú. Preto prosíme v čas potreby ráčte sa obrátiť na nižej podpísaných, alebo na jedného z týchže, vôbec statočných, kresťanských a čo najlepšie známych obchodníkov, ktorí o tom najlepšom obslužení poistujú. S úctou:

Karol Würfl,

kupec čís. 132.

Ján Böhm,

hostinský ku „Peklu“.

Alois Bergmann,

kupec čís. 103.

Pavel Fekete,

dorábač vína čís. 159.

Spoločnosť prejednatelstvo vína v Račisdorfe (Prešporská stolica) 1—10

Odkiaľ si máme obstaráť lurdské a iné sochy, jaskyňu, krížiky, sväté hroby, krížové cesty at.d.

od výborného sochára

Jozefa Runggaldiera

Sv. Ulrich-Gröden

(v Tirolsku)

Poneváž ten sochár slovensky nevie, prosia sa všetci tí, ktorí chcú po slovensky dopisovať, aby sa obrátili

na Gustava Štampfl

v Budapešti, VIII. Német-uteza
6. szám.

Lurdská voda

v pôvodných jedoliterových sklenicách s obalením a bezpoplatku 2 zl. 10 kr.

Pod nápisom

„Lurdské podivné zahojenia“

s mnohými pôvodnými obrázkami ozdobené dielo v krásnej plátenej väzbe 33 harkové za 2 zl. Toto dielo v ktorom sa vyprávajú v Lurde na tom svetočýrnom milostivom mieste od roku 1858 sa príhodivšie podivnejšie uzdravenia, podľa dôkladného oznamu očítých svedkov, na základe pôvodných správ zrovna z milostivého miesta vzatých, čo najvrúcnejšie odporúčame. Môže sa obstaráť u hore spomenutého

GUSTAVA ŠTAMPFL

V BUDAPEŠTI

VIII. Német-uteza 6. sz.

Ohlasy pre naše noviny výlučne prijíma vydavateľstvo „Magyar Néplap“ v (Budapešť, I ker. Döbrentey ulica číslo 18.)

Veľbným farským úradom.

Tlačiareň „Svätého Gerharda“ s úctou na vedomosť dáva, že od týchto čias všetky cirkevné výtisky bude na sklade držať, a za najlacnejšiu cenu budú k dostaniu. Posávať na sklade sú a hneď sa môžu poslať: *Testimonium Confirmationis* 100 kusov 50 kr.

Výťah z krstnej matriky: 100 kusov 60 kr. — Smrtný oznam: 100 kusov 70 kr.

Krstné, sobášne a smrtné listy,

na jemnom silnom papieri: 100 kusov 1 zl. 20 kr.

Ďalej k dostaniu sú:

knížečky pre údy občianskych spolkov a knížečky spláčováce.

Kus týchto 8 stranových knížečiek so silnou obálkou na osmorke predávame za 2 kr.

Okrem toho tlačiareň „Sv. Gerharda“ prijme jakékoľvek nariadenie, cirkevné, obecné a súkromné odtisky a odposielá ich za najkratší čas, a za najlacnejšiu cenu; silný dobrý papier dáva a krásne vyhotovuje.

S úctou prosíme veľbných pánov farárov, predstavených obcí, údy rozličných spolkov a každého katolíka, aby si od týchto čias tlačiarne výtisky nie v židovskej tlačiarňi alebo v takej, ktorá nemá žiadnych zásad, kupovali, lež aby vyhľadali katolícku tlačiareň „Sv. Gerharda“, ktorá im vždy stojí na službu, a aby takto podporovali katolícku vec. Podajme si všetci ruky, vtedy sa budeme dobre mať.

Naša tlačiareň jakožto neohrozená zastupiteľkyňa katolíckych záujmov, bude sa s tým honosiť, jestli že požiadavkam v každom ohľade môže zadosť učiniť a si chválu získať od tých, ktorí si u nej kupujú.

S úctou

Budapešť, 1894. 29. septembra (I., Döbrentey-ulica 18.)

Tlačiareň „Svätého Gerharda“.